

מראי מקומות- חולין ע"ה

כ' הקר"א להעיר בכלל מה שהגמ' מדמה דגים לבן פקועה, הרי דגים אין מקבלין טומאה (לב"ש) אלא לאחר שנצודו, ואע"ג דכבר ראוין לאכילה מקודם, ולכא' מוכח מזה דמה דס"ל לב"ש דדגים שנצודו מקבלין טומאה, היינו משום דכיון דסופן למות אחר שעלו מן המים מיד, א"כ הרי הם כמתים, ומה ענין זה לבן פקועה, שאינו עומד למות, ולכא' הו"ל כמו דגים קודם שנצודו, והניח בקו'.

(ד) **אבל דגים דאין במינן שחיטה, אימא לא- פי' ר' גרשום, כלומר הנ"מ בהמה דנולדו בה סימני טריפה לאו חשובה חי', דאינה ראוי' לשחיטה, וכיון דאינה ראוי' לשחיטה, חשובה מתה, משא"כ דגים, די"ל דאינן חשובין מתים עד שימותו. ובחוסן ישועות כ' באו"א, דכיון דקרא דזאת החי' דממעט טריפה בפ' שחיטה כתי', וא"כ דגים, דאין בהם שחיטה, י"ל דגם אין בהם דין טריפה בכלל.**

(ה) **ר' יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה, חדשים גרמי, רשב"ל אמר חלבו בחלב חי', חדשים ואוירא גרמי- כ' הרשב"א, דאיכא מרבנותא דלמדין מכאן דקיי"ל כר"מ דמתני' דס"ל דחלב של השליל אסור, שהרי ר' יוחנן ס"ל דחדשים גרמי לאסור חלבו, וקיי"ל כר' יוחנן כנגד ר"ל, וא"כ לכא' גם לגבי מח' ר"מ ורבנן, דלכא' המח' הוא ג"כ אם חדשים גרמי או אם חדשים ואוירא גרמי, לכא' ג"כ צריכין לומר דקיי"ל כר"מ, דחלבו של שליל אסור. ואע"ג דקיי"ל לענין שחיטה כר' יהודה, דמצא בן ט' חי אין צריכין שחיטה, וכ' שכ"כ הרמב"ם. אבל תמה הרשב"א על זה, שהרי הגמ' לעיל (עד:) ביאר דמח' ר"מ ור"י לענין חלב הוי לשיטתייהו לענין שחיטה, וא"כ מה שייך לפסוק כר' יהודה לענין שחיטה ולענין חלב כר"מ. ולכן כ' הרשב"א דאין מח' ר' יוחנן ור"ל תלוי במח' ר' יהודה ור"מ, דר' יוחנן אוסר אפי' לדעת ר' יהודה, דמה דס"ל לר' יהודה דחלב מותר, היינו רק לאחר שחיטה, דניתר ע"י שחיטת**

(א) **רשב"א אומר משום ריה"ג, מטמא טומאת אוכלים וצריך הכשר, וחכ"א אינו מטמא טומאת אוכלין- ע' בנאות יעקב (י"א, ב'), שהביא מש"כ השטמ"ק בב"ק בשם ר' ישעי', דנהי דבן פקועה מותר בלא שחיטה, אבל עכ"פ צריך נחירה בסימנין. וע"ש שהאריך לבאר מנין לו דבר זה. אולם הק' דלכא' מגמ' כאן מבואר דלא כדבריו, דנח' ריה"ג ורבנן לענין אם בן פקועה מטמא טומאת אוכלין או לא, אבל כ"ע מודו דאפי' חי ראוי הוא לאכילה, וכל המח' הוא רק אם שייך שיהי' טמא טומאת אוכלין בחייו, אבל כ"ע מודו דראוי הוא לאכילה מיד, ואפי' בלא שום נחירה בסימנין, ולכא' דלא כדברי השטמ"ק. ותי' דכדי להוציאה מדין בעל חי בכדי שיטמא טומאת אוכלין, לא בעינן כללל היתר אכילה בפועל, אלא כל שהוא שחוט, אף שהוא אסור באכילה, מהני לי' שחיטתו לאחותי לי' תורת אוכלין, משום דשם שחיטה בעלמא מיתר באכילה. והביא ראי' לזה מדין מפרכסת, דאף דחי הוא לכל דבריה, ואסור לאכילה, מ"מ מטמא טומאת אוכלין מטעם דשם שחיטה שמתיר בעלמא, מהני נמי לאפוקה מתורת בעל חי ולאשווי' אוכל לדין טומאה.**

(ב) **וב"ה אומרים משימותו- ובטעם ב"ה, דאע"ג דראוי הוא לאכילה מקודם, מ"מ אינו מקבל טומאה עד שימותו, כ' המשנה אחרונה (עוקצין ג', ח'), דאע"פ דבעצם ראוי הוא לאכילה, אבל מ"מ לא אכלי להו אינשי מחיים, משום דאיכא בל תשקצו, ואיכא נמי צער בעלי חיים.**

(ג) **נולדו בדגים סימני טריפה מהו- פרש"י, דשאלת הגמ' אליבא דר"ע הוא, דס"ל דמשעה שאינן יכולין לחיות מקבל טומאה, מהו אם נעשה טריפה, האם זהו בגדר שאינן יכולין לחיות או לא. וכ' הקרן אורה דמדברי הרמב"ם משמע דשאלת הגמ' הוא אליבא דבית הלל, וכ' דלדבריו יש לישב מה שהגמ' שואל למ"ד טריפה אינה חי' [וצ"ע כוונתו בזה, ואולי כוונתו לומר דמשמע מהגמ' דבפשוטו למ"ד טריפה אינה חי' הדין הוא דמקבל טומאת אוכלין, ולפי ב"ה למה זה הוי פשוט כ"כ]. עוד**

היינו איסור נבלה (רק שאין בה טומאת נבלה).

(ח) **לדברי האוסר מתיר, לדברי המתיר אוסר, רבא אמר לדברי המתיר נמי מותר** - בביאור המח' ר' אמי ורבא, כ' תוס' דס"ל לר' אמי לדברי המתיר אוסר, משום דמהני שחיטת טריפה לענין טומאה, וא"כ הו"ל כאילו שחוט חציו, וא"כ תו לא מהניא ב' שחיטה להתירו לאכילה. אבל רבא ס"ל דאע"ג דהו"ל כחציו שחוט לענין טומאה, מ"מ מהני ב' שחיטה תו להתירו באכילה. אבל העיר השחיטת חולין דמדברי רש"י בעמוד ב' מבואר דלא ס"ל כן, שהרי כ' רש"י דר' משרשיא דס"ל דבן פקועה הבא על בהמה מעלייתא אין לו תקנה לא ס"ל להא דרבא דר' סימנין אכשר ב' רחמנא, דאם הי' ס"ל כן, יהי' מותר לשוחטו, דלא מגרע מה שיש לו ג"כ עוד סימנים שהם חצי שחוטם, דתיפוק ל' דיכול להיות נשחט בסימנים של עצמו. ולפי ש' תוס', אין ענין של ר' משרשיא למח' ר' אמי ורבא כלל, דהא הם נח' באם שחיטה לענין טומאה מגרע לענין שחיטת אכילה, ובבן פקועה הבא על בהמה מעלייתא אין שייך נדון זה. וע' בחתם סופר לעיל (סט. ד"ה ושם פרש"י), דביאר דהשאלה אם ד' סימנים אכשר ב' רחמנא או לא תלוי במהו היסוד של היתר בן פקועה. דהיינו, דאם למדין דמה שהעובר נותר הוא גזה"כ בעלמא, משום דכל בבהמה תאכלו, א"כ י"ל דאין סימני העובר נחשבים שחוטין כלל, וא"כ שפיר יכול לשחוט העובר, אף אם אביו הי' בן פקוע, ואף אם שחט טריפה ומצא בה בן ט' חי. אבל אם הא דבן פקועה מותר הוא משום דשחיטת האם הוא כמו שחיטת העובר, וא"כ הו"ל כאילו סימני העובר נשחטו קצת, א"כ שוב לא שייך לשוחטם, ולא שייך לומר ד' סימנין אכשר ב' רחמנא (ונמצא לדבריו תוס' ס"ל על ב' צדדים דהלמודות של בן פקועה הוא דהו"ל כאילו נשחטו סימני העובר, ויש לעי' בזה).

(ט) **השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי, טעון שחיטה וחייב בזרוע והלחיים והקבה** - כ' הפרי חדש (יו"ד ס"א, י"א), דשמעין מהכא דאם נותר בשחיטת אמו, דאז פטור ממתנות

אמו, אבל קודם שחיטה, חלבו אסור כחלב בהמה. ור"ל נמי יכול לסבור כר"מ, ד"ל דר"מ לא אסר אלא לאחר שיצא לאויר העולם, אבל כל זמן שהעובר במעי אמו, החלב מותר כחלב חי'.

(ו) **א"ל מידי דהוי אמוסר זמן - פרש"י, דיצא לאויר וכלו חדשיו, ואף דבהמה הוא, מ"מ פסלי' רחמנא להקריבה כל שבעה. ע' בשער המלך (איסורי מזבח ג', ח'), שהביא מה שנסתפק המשנה למלך שם, האם היכא ידיע' בודאי דכלו לו חדשיו, האם יש איסור להקריבו קודם שמונה ימים או לא. וכ' השעה"מ דמבואר בסוגיין להדיא דאף בכלו לו חדשיו אין מקריבין אותו קודם ח' ימים, וכמש"כ רש"י.**

(ז) **השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי, לדברי האוסר מתיר, וכו' - נח' ר"מ ורבנן אם שייך לשוחטו עוד, אבל כ"ע מודו דשחיטת האם טריפה לא מהני לבן. והעיר הקהלות יעקב (כ'), הרי לכאו' שחיטת טריפה שחיטה גמורה היא, רק שיש איסור טריפות צדדי, וא"כ למה לא מהני שחיטה זו לעובר, שהרי הוא אינו טריפה. והביא מש"כ בחי' רעק"א (לשו"ע, יו"ד סוס"י י"ג), דכדי להיות נותר ע"י שחיטת האם, צריכין לומר שהוא א' מאברי האם, וא"כ, אם נחשב כא' מאברי האם, הרי הוא ג"כ נחשב כטריפה (אבל אם בא להיות נותר ע"י שחיטת עצמו, א"כ בזה אינו נחשב כאבר של האם, וא"כ שפיר יכול להיות נותר ע"י שחיטת עצמו). ובאות ב' שם הביא מה דא' בחי' הגרי"ז על הרמב"ם (עמ' עט) בשם הגר"ח, דשחיטת טריפה הו"ל גרעון בעיקר דין שחיטה, שלגבי היתר אכילה הו"ל כאילו לא נשחט כלל, וא"כ שפיר י"ל דגם העובר לא נותר לענין אכילה. ויוצא דלפי רעק"א, הרי העובר נאסר באיסור טריפה, וע' באמרי משה (ד', ל"ב) מה שנתקשה בזה. וע"ע בפרי מגדים (יו"ד י"ד, משבצות ב'), דכ' דלכאו' הו"ל העובר באיסור אבר מן החי (וכ"כ החזון איש, יו"ד ג', ג'), אבל כ' דיש לעיין ב'. ובאמר"מ שם מסיק דאם אמרי' שיש חסרון מצד השחיטה (וכמש"כ בשם חי' הגרי"ז), א"כ י"ל דהאיסור הוא משום דאינו נשחט, ולכאו'**

כוונתו דהקלוט הוא בן פקועה, וכוונת רש"י דאותה קלוטה פקועה היתה, היינו דהאם נפקע כריסה, ולכן נקראת פקועה, ורק בן זה הי' בן פקועה.

(והוסיף דאפי' אם הפריס על גבי קרקע, דחייב שחיטה מדברי סופרים, מ"מ מסתבר דפטור ממתנות).

(י) **הפריס ע"ג קרקע איכא בינייהו - כ' הפתחי תשובה** (י"ג, ב') בשם הרדב"ז, דמה שבן פקועה מותר בלא שחיטה אם נמצא מת, זהו דוקא אם נמצא מת בתוך אמו, אבל אם מת אחר שיצא לאויר העולם, אע"ג דלא הפריס ע"ג קרקע, אסור באכילה.

(יא) **הפריס על גבי קרקע איכא בינייהו - פרש"י**, לשו' הת"ק צריך שחיטה מדרבנן. וע' בשו"ת הרשב"א (א', תקכ"ה), דשאל לו השואל אם מברכין על שחיטה זו או לא, והשיב לו דעל כל מצוות דרבנן מברכין.

(יב) **אין לו תקנה - פרש"י**, שהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן א' מצד אמו, שהסימן השני כשחוט ועומד הוא, והאי סימן בתרא אינו מצטרף בסימן קמא, שהרי אין לך שהיי' גדולה מזו. וע' בקובץ ענינים לעיל (לב:), דכ' דלכא' יש ראי' מכאן דפסול שהיי' אינו רק דע"י שהיי' הוי מחוסר בצירוף, וממילא הוי נקובת הושט, דזה אין שייך כאן, שהרי אין כאן נקובת הושט כאן, אע"כ דפסול שהיי' הוי פסול שחיטה בפנ"ע. עוד כ' שם דיש לעי' בפסול זה דשהיי', דאם אמרי' דההיתר של בן פקועה הוא דע"י שחיטת האם נותר העובר, ולא דהוי כאילו העובר נשחטה, א"כ מהו החסרון דכאן, הרי הוי בן של הבן פקועה ובהמה מעלייתא כאילו חציו אין צריך שחיטה, ולא דהוי כאילו נשחט, וא"כ מהו הפסול. ועוד כ' דבכלל לא הי' שהיי' במעשה שחיטה, דכל מעשה שחיטת האם הי' מעשה שחיטה מעלייתא, ואיך שייך בזה הפסול שהיי', שהוא פסול במעשה שחיטה. וביאר דע"כ פסול שהיי' היינו דהתורה אמרה דצריך שיהי' כל ההיתר חל בב"א, וכיון שחל חציו מקודם, שוב אין שייך שיהי' מותר.

(יג) **הכל מודים בקלוט בן קלוטה בן פקועה - ע'** משכ"כ רש"י, וכ' הש"ך (י"ג, ז'), דאין כוונתו (כמו שהבין הב"ח) דגם הקלוטה אמו היתה בת פקועה, דא"כ הו"ל "בת" פקועה, אלא